

Op zoek naar *Ptilophora plumigera* ([DENIS & SCHIFFER-MÜLLER], 1775) (Lepidoptera : Notodontidae)

Guido DE PRINS

Abstract. In search of *Ptilophora plumigera* ([DENIS & SCHIFFERMÜLLER], 1775) (Lepidoptera : Notodontidae)

On 3rd and 11th November 1988 the author went to Ethe (prov. of Luxemburg) in search of *Ptilophora plumigera*. The climatological conditions on the first date were bad. Despite of -3°C some moths were taken at light and on sugar, but no *P. plumigera* were seen. The second time temperature rose to 9°C and more than 100 specimens of *P. plumigera* were observed. An attempt to breed the species failed unfortunately, as about 30 eggs laid by one female did not hatch.

Résumé. A la recherche de *Ptilophora plumigera* ([DENIS & SCHIFFERMÜLLER], 1775) (Lepidoptera : Notodontidae)

Les 3 et 11.XI.1988 l'auteur est allé chercher *Ptilophora plumigera* à Ethe (Luxembourg). Bien que le 3.XI.1988 la température descendit à -3°C quelques espèces nocturnes sont encore venues à la lumière et à la miellée. Le 11.XI.1988 en revanche, la température ne descendit pas sous les 9°C et plus de 100 exemplaires de *P. plumigera* purent être dénombrés. Les deux femelles vivantes ont pondu un total de 30 oeufs, qui n'ont malheureusement pas éclos.

De Prins, G. : Markiezenhof 32, B-2060 Antwerpen-Merksem.

Op 3 november 1988 trokken T. GARREVOET, mijn broer en ik naar Ethe (prov. Luxemburg) om de laat in het seizoen vliegende *Ptilophora plumigera* ([DENIS & SCHIFFERMÜLLER], 1775) te zoeken. De omstandigheden waren echter niet zo ideaal : overdag reeds open hemel en al vrij koud (3°C). Hier en daar in het bos vonden we nog bevroren plaatsen. Voor bladmijnen was het een ideale tijd en ook werden rupsen gevonden van *Abraxas sylvata* (SCOPOLI) en *Ptilodon capucina* (LINNAEUS), beide op *Acer platanoïdes* L. Verder vonden we twee eksemplaren *Epirrita christyi* (ALLEN) en een eksemplaar *Erannis defoliaria* (CLERCK) en *Operophtera brumata* (LINNAEUS) zittend op boomstammen.

Om de gelegenheid optimaal te benutten hadden we smeer en twee generators meegenomen. Rond 16.00 u was het reeds -2°C! Toch hadden we de lampen opgesteld en op 15 plaatsen gesmeerd. Toen we om 17.30 u het licht ontstaken, was het -3°C! Ondanks deze lage temperatuur vlogen er tot onze verbazing toch een tiental *E. defoliaria* en een paar *O. brumata*, *Agriopis aurantiaria* (HÜBNER) en *O. christyi*. *Ptilophora plumigera* werd niet gezien. In de buurt van de smeerplaatsen vonden we alleen enkele spanners, vooral *O. brumata*.

Na nog een paar dagen fel vriesweer, draaide de wind naar het zuiden en werd het ongelooflijk zacht voor de tijd van het jaar. Na 4 nachten met temperaturen van 6 tot 9° stond hetzelfde trio met hetzelfde materiaal op 11 november weer ter plekke. Op drie verschillende plaatsen werden lampen opgesteld en op 15 plaatsen smeer aangebracht.

Op deze smeer zagen we slechts 1 eksemplaar *Scoliopteryx libatrix*

(LINNAEUS). Bij het rondgaan met de zaklantaarn vonden we op de met mos begroeide bomen honderden *O. brumata*, soms zelfs 20 tot 30 exemplaren op een boom. Deze kwamen niet op de smeer af (zoals we verkeerdelijk dachten op 3.XI), maar waren op zoek naar de vleugelloze vrouwtjes. Zo vonden we een vijftal kopulaties. De vrouwtjes ontpoppen namelijk juist boven of onder de grond en klimmen dan omhoog langs de stammen. Dit doen de mannetjes ook, want we hebben er vele gezien met nog onontvouwde vleugels. Interessant om te vermelden is dat de kopulerende mannetjes met de kop naar omlaag zitten, terwijl ze anders steeds met de kop naar omhoog naar boven klimmen of stil zitten.

De lamp werd ontstoken om 17.30 u (om 18.00 u was het volslagen donker door de overtrokken hemel) en al vlug bleek het een ideale avond te worden. We maten een grondtemperatuur van 9°C. Op de lamp kwamen ongelooflijk veel *O. brumata*, en een paar *O. fagata* (SCHARFENBERG), nog enkele *A. aurantiaria* en *E. defoliaria*, een tiental *Colotois pennaria* (LINNAEUS), *Phlogophora meticulosa* (LINNAEUS), 4 *Brachionycha sphinx* (HUFNAGEL), 1 *Chloroclysta miata* (LINNAEUS), 1 *Eupsilia transversa* (LINNAEUS), 2 *Conistra vaccinii* (LINNAEUS) en 1 *Agrochola circellaris* (HUFNAGEL). Ook tientallen mannetjes en later vrouwtjes van *Poecilocampa populi* (LINNAEUS) kwamen gretig op licht.

Dan was het wachten geblazen. We hadden gehoord en gelezen dat de mannetjes van *P. plumigera* maar eerst na een uur duisternis beginnen te vliegen. Gelijk kregen 'ze': om 19.00 u begon deze op *Acer* levende soort te vliegen en ze bleef met regelmatige tussenpozen van 10 tot 15 minuten tot zelfs laat op de avond (23.30 u) komen. De soort is daar ter plaatse erg gewoon te noemen omdat we op elk van de drie plekken een 40-tal mannetjes telden.

Volgens onze informatie vliegen de vrouwtjes slechts na 24 u. De temperatuur bleef ideaal en zo konden we reeds rond 23 u. twee vrouwtjes vangen. Beide vrouwtjes werden levend in een plastic potje met enkele takjes *Acer* bewaard. De volgende morgen had één vrouwtje een dertigtal eitjes afgezet, het andere slechts twee (het stierf te vroeg). Jammer genoeg mislukte de kweek. De meeste eitjes kwamen nooit uit.

Korte mededeling

***Vanessa atalanta* (LINNAEUS, 1758) in Antwerpen op 5.II.1990 (Lepidoptera : Nymphalidae)**

Op 5 februari 1990 om 15.30 u nam ik in het centrum van de stad Antwerpen een puntgaaf exemplaar van *Vanessa atalanta* (LINNAEUS, 1758) waar. De weersomstandigheden waren optimaal (zachte temperatuur (14°C) en stralende zon). Hoewel het waarnemen van overwinterde exemplaren van *Aglais urticae* (LINNAEUS, 1758), *Inachis io* (LINNAEUS, 1758), *Polygonia c-album* (LINNAEUS, 1758) of *Gonepteryx rhamni* (LINNAEUS, 1758) niet zo ongewoon is op een zonnige winterdag, is dit echter wel hoogst merkwaardig voor wat deze soort betreft. In de late zomer komen regelmatig trekkers uit Zuid-Europa in onze streken terecht. Ze slagen er echter doorgaans niet in onze winters te overleven. Het waargenomen exemplaar kon kennelijk onze uiterst zachte winter 1989-1990 trotseren.

(A. OLIVIER, Luitenant Lippenslaan 43 B 14, B-2200 Antwerpen).